

1. Въведение

Създаването на нова политика в областта на социалната медицина и здравния мениджмънт е приоритетна задача в стратегическото развитие на българското здравеопазване. Децентрализацията и плурализмът в управлението на здравеопазването правят невъзможно прилагането на досегашните административни методи на управление. Необходими са здравни мениджъри, които владеят нови технологии на управление и регулиране на процесите в здравеопазването, подготвени за предизвикателствата на динамично формиращия се пазар на здравни услуги.

1.1 Наименование на специалността - „Социална медицина и здравен мениджмънт”

1.2. Продължителност на обучението – 4 години

1.3. Изисквано базово образование – магистър по медицина

2. Програмата за обучение по специалността „Социална медицина и здравен мениджмънт” предлага интердисциплинарна подготовка и осигурява възможност на специализантите да придобият общи и специализирани знания и умения по обща методология на социалната медицина, общественото здраве, епидемиологията, здравния мениджмънт и здравната политика, промоцията на здраве и профилактиката на заболяванията, икономиката на здравеопазването, медицинската етика и здравното законодателство.

3. Цел на обучението

Целта на специализацията по СОЦИАЛНА МЕДИЦИНА И ЗДРАВЕН МЕНИДЖМЪНТ е специализантите да придобият теоретични познания и практически умения, необходими за компетентно разработване и решаване на управленските и организационните здравни и здравно-социални проблеми.

Специализантът може да придобие необходимите знания и умения в установения четиригодишен период, преминавайки основния курс по Социална медицина и здравен мениджмънт с разработване на курсова работа и чрез самостоятелна подготовка, ползвайки консултациите на хабилитирани преподаватели от Медицинските университети и техните факултети и от Националните центрове при МЗ. За да се осигури по-добра систематичност, ритмичност и качество на специализацията, Програмата включва и задължителни тестове и писмени работи /есета, обзори/ по определени теми, свързани с изучаваната материя.

При съставянето на настоящата Програма е съобразено съдържанието на преддипломното (студентското) обучение по Социална медицина, за да се избегне дублирането на преподавания материал, а специализацията е насочена към придобиване на посочените по-горе знания и умения в областта на социалната медицина и здравния мениджмънт.

Завършилите специализанти притежават компетенции и умения, които им

позволяват да изпълняват следните функции:

Стратегическо управление и планиране:

- > Формулират стратегия за развитие на организационните структури в здравеопазването.
- > Внедряват технологии за реализация на стратегията.
- > Разработват и внедряват модели и системи за здравно обслужване в извънболничната и болничната помощ.
- > Прилагат основните концепции за икономическата ефективност на здравните дейности в лечебното заведение: промотивни, превантивни, лечебни и рехабилитационни.
- > Прилагат SWOT анализ като важен инструмент на управлението на промяната в здравеопазването.
- > Анализират потребностите от здравни услуги и разработват маркетингова стратегия.
- > Разработват бизнес план на лечебно заведение.
- > Прилагат основната терминология и критерии на фармакоикономиката.
- > Развиват и прилагат здравнообразователни стратегии и програми за промоция на здравето и превенция на болестта.
- > Планират, осъществяват и оценяват интервенционни програми по приоритетни проблеми на общественото здраве.
- > Планират професионалното развитие и рационалното използване на човешките ресурси в системата.

Оперативно управление:

- > Познават, прилагат и развиват био-психо-социалния подход към здравето и болестта.
- > Анализират здравните показатели на населението и дефинират цели и задачи на лечебните заведения за задоволяване на здравните потребности.
- > Прилагат основните стратегии на първичната, вторичната и третичната профилактика при хроничните заболявания и рисковото поведение.
- > Адаптират лечебните дейности в съответствие с потребностите на пациентите и гражданите
- > Осигуряват необходимите структури и механизми за промоция на здравето, за превенция и лечение на болестта.
- > Сътрудничат при изграждане на интегративни връзки между институциите, ангажирани с реализацията на комплексни програми за промоция на здравето и превенция на болестта;
- > Въвеждат стандартите за добра практика в лечебните заведения.
- > Прилагат съвременни мениджърски подходи на нормативно оперативно и стратегическо ниво.

- > Вземат управленски решения и прилагат съвременни методи за повишаване ефективността и качеството на дейностите в лечебните заведения.
- > Осъществяват подбор и участват в конкурси за назначаване на персонала.
- > Прилагат съвременни технологии за управление и организация на труда, осигуряващи непрекъснатост и качество на лечението и здравните грижи.

Координация и комуникации:

- > Прилагат комуникативни техники и морално етични норми за промяна на организационната култура в лечебните заведения.
- > Формират ефективни екипи и управляват груповите процеси.
- > Мотивират, насърчават, улесняват и привличат професионалисти от различни сектори на обществения живот в здравните дейности на национално и местно ниво.
- > Изграждат алианси, партньорства и мрежи за здраве.
- > Идентифицират, анализират и управляват конфликти и създават благоприятен психосоциален климат в лечебното заведение.
- > Прилагат ефективни комуникация при вземане на здравнополитически решения;
- > Зачитат автономността на пациента и разширяват възможностите му за избор, като го привличат към сътрудничество.
- > Разработват и реализират програми за консултиране и обучение на пациентите и близките им за самопомощ и социална подкрепа.
- > Участват в трудовото договаряне в лечебното заведение.

Контрол:

- > Оценяват ефекта от здравната политика и мениджмънта върху здравните резултати, детерминантите на общественото здраве и удовлетвореността на пациентите и гражданите.
- > Изграждат система за мониториране и оценка на програмите и тяхното влияние върху здравето и здравеопазването.
- > Критично оценяват подходите и методите в мениджмънта на персонала.
- > Контролират чрез съвременни методи и средства дейността на екипите и персонала в лечебното заведение.
- > Контролират ефективното използване на финансови, материални, човешки и времеви ресурси.
- > Критично оценяват източниците на информация в здравеопазването.

Научноизследователска дейност:

- > Планират и организират научни изследвания на общественото здраве и осигуряват информационно здравните дейности.
- > Подкрепят клиничната практика с научни доказателства от

изследвания на общественото здраве.

> Създават нови модели за управление в здравеопазването на основата на био-психо-социалния подход.

ТЕМИ НА КОЛОКВИУМИТЕ
ПО СПЕЦИАЛНОСТТА “СОЦИАЛНА МЕДИЦИНА И
ЗДРАВЕН МЕНИДЖМЪНТ”

1. Методология на социалната медицина. Здраве и болест, социалномедицински подход.
2. Обществено здраве – измерители и оценка.
3. Системи на здравеопазване. Международно здравно сътрудничество и глобализация.
4. Здравната система в България. Качество на медицинската помощ
5. Промоция на здравето и профилактика на болестите.
6. Здравен мениджмънт. Мениджмънт на ресурсите. Здравна информация.
7. Здравна политика. Стратегическо управление и планиране в здравеопазването.
8. Оперативно управление и контрол в здравеопазването.
9. Медицинска етика. Права и задължения на медицинския персонал и пациентите.

Препоръчвана литература

1. Александрова, С. Медицинска етика. Издателски център на МУ-Плевен, 2007, 320
2. Апостолов М., П. Иванова, История на медицината и сестринството, ГорексПрес, София, 1998, 238.
3. Бийгълхол, Р., Р. Бонита, Т. Келстрьом. Основи на епидемиологията. СЗО, 1993. Превод на български Г. Грънчарова. Варна, Конквиста, 1995, 204
4. Богоев, Сл., П. Салчев, Л. Иванов (под редакцията). Доклад за здравето на нацията в началото на ХХІ век. Анализ на провежданата реформа в здравеопазването, С., 2004 г.
5. Борисов, В., М. Апостолов, Ц. Воденичаров, П. Иванова. Обществено здравеопазване – теоретически и исторически основи, В: Ново обществено здравеопазване. Под ред. на В. Борисов, Зл. Глутникова и Ц. Воденичаров. Акваграфикс ООД, София, 1998, т. I. 9-50
6. Борисов и съавтори. Здравна политика и здравен мениджмънт. В: Ново обществено здравеопазване. Под ред. на В. Борисов, Зл. Глутникова и Ц. Воденичаров. Акваграфикс ООД, София, 1998, т. I. 235-332.
7. Борисов В., С. Попова, К. Шопова, Л. Георгиева. Промоция на здравето. Изд. Арсо, София, 1998
8. Борисов, В. Здравен мениджмънт с основи на здравната политика. Изд. Филвест, София, 2003
9. Борисов, В., Синтетична социална медицина с въведение в здравния мениджмънт, второ допълнено издание, София, Филвест, 2002, 132.
10. Борисов, В. Стратегически здравен мениджмънт - философия и практика. С., 2006 320 с.
11. Воденичаров, Ц., М. Митова, Л. Гатева. Медицинска етика. София, 1995, 203
12. Воденичаров, Ц., С. Попова. Медицинска етика. ДАК, София, 2003
13. Воденичаров Ц., В. Борисов, Доброволното здравно осигуряване: стратегия на избора, "АРСО", София, 1999,148.
14. Воденичаров Ц. Седемте разлики между медика и мениджъра, или защо на медиците става все по-трудно да са и мениджъри, София, 2003, 75.
15. Врабчев, Н. Информатика. Информация. Информационни процеси. В кн.: Ново обществено здравеопазване. Под ред. на В. Борисов, Зл. Глутникова и Ц. Воденичаров. Акваграфикс ООД, София, 1998, т. I. 94-139
16. Гладилов, Ст., Евг. Делчева. Икономика на здравеопазването. Принцепс, София, 2003, 398 стр.
17. Грънчарова, Г. С. Александрова, А. Велкова. Медицинска етика. Издателски център на ВМИ-Плевен, 2001, 284
18. Грънчарова, Г., А. Велкова, С. Александрова. Социална медицина. Издателски център на МУ-Плевен, 2006, 336

19. Грънчарова, Г., П. Христова. Медицинска статистика. Издателски център на МУ--Плевен, 2004, 256
20. Грънчарова, Г. Управление на здравните грижи. Издателски център на МУ-Плевен, 2005, 320
21. Димитров, И., Г. Ранчов, Н. Врабчев. Биостатистика и медицинска информатика. В: Ново обществено здравеопазване. Под ред. на В. Борисов, Зл. Глутникова и Ц. Воденичаров. Акваграфикс ООД, София, 1998, т. I. 50-140.
22. Здравната реформа в България. Част I. Под ред. на проф. М. Попов. Македония прес, София, 1997
23. Здравната реформа в България. Част II. Под ред. на проф. М. Попов. Македония прес, София, 1998
24. Иванов Л. /ред/ Адекватност и качество на първичната здравна помощ. Бюлетин на НЦОЗ, бр.1, 1996.
25. Иванов Л. /ред/ Кейс-микс. Ново направление в здравния мениджмънт. Бюлетин на НЦОЗ, бр.2, 1997.
26. Иванов, Л., И. Букарев и др., Здравеопазване – необходима промяна. – В: Икономически доклад за Президента на Република България “2007 България: социални предизвикателства и евроинтергация, С., 2007, 79-105.
27. Иванов, Л., Ж. Големанова (под редакцията), Болничен мениджмънт, София, Дийор Принт, 2005, 350с.
28. Кирилов, К. Маркетинг на здравните услуги. Изд. Арсо, София, 2001
29. Куерво Х., Ж. Варела, Р. Беленес. Управление на болницата. Нови подходи и тенденции. Превод от испански. Македония прес, София, 1998.
30. Маринов М. Качество на медицинската помощ. "Абагар", В. Търново, 1998.
31. Мирчева, И. Медицинска информатика (избрани теми). МУ-Варна, 2001.
32. Мутафова, М., Хр. Малешков. Очаквана продължителност на живота в добро здраве. София, 2001, 140.
33. Ново обществено здравеопазване. Под ред. на В. Борисов, Зл. Глутникова и Ц. Воденичаров. Акваграфикс ООД, София, 1998, т. I.
34. Ранчов Г. Медицинска статистика. Горекс Прес, София, 1997, 27.
35. Черкезова, Л., Д. Кръшков, А. Арсениев. Социологията в общественото здравеопазване. В: Ново обществено здравеопазване. Под ред. на В. Борисов, Зл. Глутникова и Ц. Воденичаров. Акваграфикс ООД, София, 1998
36. Шипковенска, Е. и др. Съвременна епидемиология и медицина основана на доказателства, Арсо, София, 2007, 162.

КОНСПЕКТ

ЗА ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА СПЕЦИАЛНОСТ „СОЦИАЛНА МЕДИЦИНА И ЗДРАВЕН МЕНИДЖМЪНТ”

1. Развитие на социалната медицина като наука – предмет, структура, функции, взаимовръзки и методи.
2. Здраве и болест – детерминанти на здравето. Индивидуално и обществено здраве.
3. Социално-медицински подход към здравия и болния човек. Социална история на болестта.
4. Социологически методи в социалната медицина
5. Същност и възможности на епидемиологичния метод в социалната медицина.
6. Статистически методи в социалната медицина
7. История на общественото здравеопазване в България.
8. Здраве на населението. Демографски показатели. Динамика и структура на смъртността.
9. Медико-социални аспекти на детската смъртност.
10. Заболяемост - структура. „Айсберг на заболяемостта”.
11. Заболяемост с временна неработоспособност. Заболяемост с трайна неработоспособност. Експертиза.
12. Хронични неинфекциозни заболявания. Качество на живот.
13. Промоция на здравето. Профилактика на болестите. Проблеми на здравната култура.
14. Системи на здравеопазване.
15. Националната здравна система - функциониране
16. Същност на здравната реформа в Р. България
17. Здравна политика – определение, характеристика. Приоритети.
18. Стратегическо планиране на здравеопазването. Национална здравна стратегия.
19. Здравно законодателство в Република България. Нормативна база.
20. Национален рамков договор.
21. Икономика на здравеопазването. Пазарно търсене и регулиране. Ефективност.
22. Съвременни здравноосигурителни системи – типология, характеристика.
23. Маркетинг в здравеопазването.
24. Здравни потребности – същност, фактори, методи за проучване.

25. Извънболнична медицинска помощ - първична медицинска помощ – определение, съдържание, структури, проблеми.
26. Извънболнична медицинска помощ – специализирана – същност и проблеми.
27. Болнична помощ. Видове болници. Анализ на дейността на болницата.
28. Качество на медицинската помощ – определение, теории, критерии, показатели.
29. Акредитация на лечебните заведения.
30. Международно здравно сътрудничество. Международни здравни организации. Световна Здравна Организация, Европейски съюз, Съвет на Европа.
31. Медицинска етика. Актуални етични проблеми на съвременното здравеопазване.
32. Права и задължения на пациента. Пациентски организации.
33. Здравен мениджмънт – определение, същност. Управленски цикъл.
34. Менджмънт на човешките ресурси. Управленски стилове.
35. Мениджмънт на времето.
36. Мениджмънт на финансовите ресурси. Източници на финансиране на здравеопазването.
37. Здравна информация – роля на информацията в управленския процес. Информационни системи.